СВОБОДА

SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК XLVI. Ч. 233. Джерзі Сіті, Н. Дж., пятниця, 7-го жовтня 1938. No. 233. Jersey City, N. J., Friday, October 7, 1938. VOL. XLVI.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ФАБРИКАНТИ ЗАПЕВНЯЮТЬ УРЯД ПРО БАЖАННЯ СПІВПРАЦІ

ВАШИНГТОН. — Відповідаючи на заклик речника президента до фабрикантів не „побренькувати раблею", але кооперувати з урядом, дирекція Краєвого Союзу Фабрикантів у публичній заяві запевняє уряд, що фабриканти саме хочуть кооперації з урядом, а не боротьби проти нього.

БОРОТЬБА В РОБІТНИЧИХ ЮНІЯХ.

ГЮСТОН (Тексас). — Не зважаючи на те, що президент Рузвелт закликав посварені з собою робітничі юнії обєднатися для спільного добра, Вилям Грін, президент Американської Федерації Праці, радив конвенції Федерації Праці викинути з Федерації ті канадійські юнії, що приступили до Комітету Промислової Організації.

КОМІТЕТ ПРОМИСЛОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ СКЛИКАЄ ПЕРШУ КОНВЕНЦІЮ.

ВАШИНГТОН. — Джан Луїс, предсідник Комітету Промислової Організації, скликає першу конвенцію Комітету Промислової Організації.

Конвенція має почастися в Питсбурґу 14 листопаду.

ҐУБЕРНАТОР ВМІШУЄТЬСЯ В РОЗСЛІД ОФІЦІЯЛЬНОЇ КОРУПЦІЇ В БРУКЛИНІ.

БРУКЛИН (Ню Йорк). — По телефонічних нарадах з посадником міста Ля Ґвардією та поліційним комісарем Валентайном ґубернатор стейту завізвав до себе на конференцію бруклинського прокуратора Вилйема Ґігена й комісара розсліду Вилйема Герлендса.

Герлендс попереднього дня видав приказ усім фінансовим інституціям, з котрими Ґіґен мав звязки, передати собі реєстри, що відносяться до маєткових справ Ґіґена.

СТРАЙК РЕДАКТОРСЬКИХ СИЛ НЕ ПОЛАГОДЖЕНИЙ.

ВИЛКС БЕРІ (Па.). — Не зважаючи на те, що представники юнії механічних робітників місцевих газет заявили бажання посередничити в страйку редакційних робітників, що належать до Ґазетярської Ґілди, виглядів на полагодження страйку нема. Через страйк місцевість уже другий день без ґазет.

ШКОДИ ВІД ҐУРАҐАНУ ДАЛІ РОСТУТЬ.

ВАШИНГТОН. — Бюро рільничої господарки дістає донесення зо стейтів Нової Англії про розміри шкід для рільництва від ґураґану. З тих донесень показується, що шкоди від ґураґану багато більші, ніж здавалося спершу. Потерпіли сильно передовсім поля, засіяні тютюном. Обчислюють, що ця одна шкода виносить коло 2 міліони долярів. Потерпіла теж управа цибулі і яблук.

КАМПАНІЯ ПРОТИ ФІНАНСУВАННЯ ВОЄН В ЕВРОПІ.

ВАШИНГТОН. — Сенатор Бора виступив з публичним закликом до американського уряду не дозволити затягати в Америці публичні позички тим державам, що не сповнили своїх зобовязань супроти американського скарбу.

ЗАКИДАЄ НАЦІСТАМ ЗАХОДИ ОБЄДНАТИ ФАШИСТІВСЬКІ ҐРУПИ В АМЕРИЦІ.

ВАШИНГТОН. — Джан Меткеф, розслідник конгресового комітету Даєса для розсліду так званих неамериканських акцій, зізнавав перед комітетом, що німецька нацистична організація Бунд пробує обєднати під своїм проводом ріжні інші фашистівські організації в Америці. Він згадував між цими організаціями й українські, але не казав ближче, які саме організації має на думці.

Він зізнав теж, що останніми часами зростають фашистівські організації серед родовитих американців. Ку-Клакс-Клен, наприклад, що недавно сильно був підупав, нині знову зріс до 500,000 членів.

ПОМЕР КОНГРЕСМЕН БОЙЛЕН.

НЮ ЙОРК. — У місцевому Французькому Шпиталі помер у 70 році життя конгресмен Джан Бойлен, що останіх 16 літ представляв у конгресі 15. нюйорський дистрикт.

Ірляндець з походження, Бойлен виступав у конгресі гостро проти проґибіції, за урядову інтервенцію в страйках і за федеральну поміч католикам у Мексику.

АНГЛІЙСЬКА ПИСЬМЕННИЦЯ НАЗИВАЄ АНГЛІЮ ФАШИСТІВСЬКОЮ.

НЮ ЙОРК. — Филис Ботом, англійська письменниця, заявила в своїй розмові з газетярами при нагоді свого приїзду в Америку, що Англія стала останніми часами фашистівською країною. Теперішній уряд Англії, мовляв, є виразно пронацистичний. Вона заповіла, що Німеччина незадовго дібеться до румунської нафти й почне наново свій історичний напір у напрямі Баґдаду.

Телеграма, вислана до урядів Америки, Англії, Франції, Німеччини, Італії і до Інтернаціональної Комісії в Берліні.

October 4, 1938.

Thirty-two thousand Americans of Ukrainian descent together with their families organized into the fraternal order known as the Ukrainian National Association strongly protest against the reported contemplated allocation to either Hungary or Poland of Carpathian Ruthenia with its seven hundred and fifty thousand Ukrainians. Since time immemorial this territory and its population have been Ukrainian. While in possession of Carpatho-Ruthenia prior to World War Hungary ruthlessly oppressed it. Poland is now attempting to exterminate her seven million Ukrainian minority. To place Ukrainians in Czechoslovakia under the rule of these two countries would not only contravene justice but also add new chapter to centuries-old martyrdom of Ukrainian nation. We urge you to allow Ukrainians under Czechoslovakia to express through their Ukrainian Central Council at Uzhorod their free will regarding their national allocation without fear of any reprisals even if they demand complete independence. We also remind world powers that there can be no permanent peace in Europe until forty-five million Ukrainins now under misrule of Russia, Poland, Rumania and Czechoslovakia be permitted to establish an independent Ukrainian State.

Signed Supreme Executive Committee: Nicholas Muraszko, president; Gregory Herman, vice-president; Maria Malevich, vice-presidentess; Roman Slobodian, financial secretary-treasurer; Dmytro Halychyn, recording secretary.

Телеграма, вислана до уряду Америки й до Інтернаціональної Комісії в Берліні.

October 4, 1938.

According to press reports, Hungary and Poland raise claims for possession of Carpathian Ruthenia. We vigorously protest against such allocation of that territory. Hungary, which for centuries oppressed all non-Hungarian minorities and Poland which now does her utmost to exterminate seven million Ukrainians under her domination, would by such occupation only add new chapter to martyrdom of Ukrainian people and render European situation still more unstable. We urge you to grant Ukrainian people under Czechoslovakia the right to express directly or indirectly through their Ukrainian Central Council of Uzhorod their free will about their national allocation without any fear of governmental reprisals irrespective of what this will would be even if it be for their complete independence. We beg to remind world powers that permanent peace in Europe will be impossible until forty-five million Ukrainians now under misrule of Russia, Poland, Rumania and Czechoslovakia be permitted to establish an independent Ukrainian State.

United Ukrainian Organizations of the United States

EMIL REVYUK, president,
DMYTRO HALYCHYN, Secretary.

ОСТАННІ ВІСТІ

ЧЕХИ ДАЮТЬ МІНІСТЕРСЬКУ ТЕКУ ЗАКАРПАТТЮ.

ПРАГА. — Новий чеський уряд крім трьох словацьких міністрів приняв також одного з Закарпаття. Цей міністер Закарпаття називається Іван Парканьі. На засіданні того нового кабінету рішено, що ні одна урядова посада на Закарпатті не сміє бути обсаджена без одобрення згаданого міністра Закарпаття. Ген. Сирови в своїй промові заявив: „Ми зробимо все, що в нашій силі, щоб задоволити справедливі домагання словаків і підкарпатських русинів. Наша держава буде оперта на рівності тих трьох народів".

СПРАВА ЗАКАРПАТТЯ ЗАГОСТРЮЄТЬСЯ.

БУДАПЕШТ. — Мадяри зачинають денервуватися відмовою чехів переговорювати далі в справі віддачі мадярів Угорщині. Мадярські газети ведуть широку пропаганду за прилучення Закарпатської України до Угорщини. В тому відношенні сильно піддержують їх поляки. Польська преса веде в тім напрямку також сильну пропаганду, а польські дипльомати роблять відповідні натиски за кордоном.

ЗНОВ ВОЄННІ ХМАРИ НАД ЕВРОПОЮ.

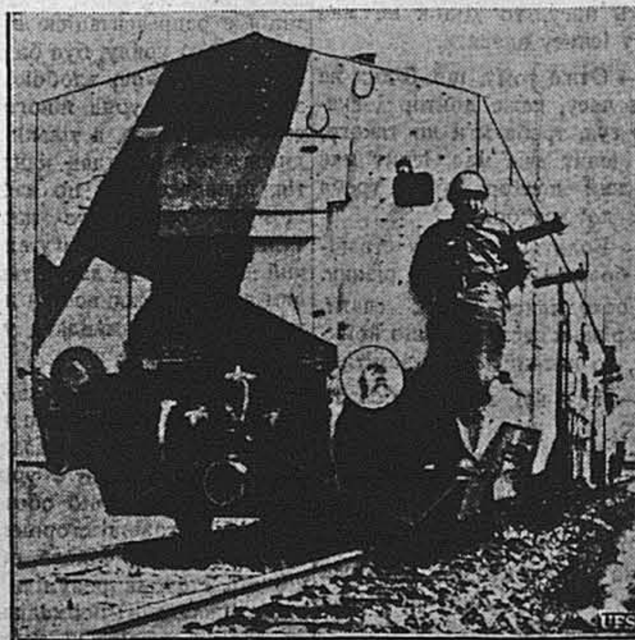
ЛОНДОН. — Останні дні виказали, що велика радість у відношенні до успокоення Европи є передчасна. Гітлер, кажуть, повідомив англійський уряд, що він рішений за всяку ціну домінувати над Европою. Це викликало крайно пригноблюче враження в Англії. Перший вислід цього був такий, що англійський уряд стримав відбір газових масок від населення і поручив людям далі тримати газові маски на всякий випадок.

НІМЦІ ЗНОВ НАРІКАЮТЬ НА ЧЕХІВ.

БЕРЛІН. — Німецькі газети знов розпочали напади на чехів, закидаючи чеській армії, що вона перед уступленням із судетських територій плюндрує їх. Назагал преса стверджує, що чехи не вміють держати порядку.

МУСОЛІНІ ЗАБИРАЄ ДОБРОВОЛЬЦІВ.

РИМ. — Прем'єр Мусоліні розпочав забирання своїх „добровольців" з Еспанії. Франція назначила амбасадора до Італії, Понсета, який має в імені Франції признати італійську імперію і підбій Етіопії. Сподіваються вирівняння італійсько-французьких непорозумінь на Середземному морі.

ЧИ ПРИДАСТЬСЯ НА ЩО?

Один з чехословацьких панцирних поїздів, що його Чехословаччина ладила на власну оборону.

ЧЕХИ ВІДКЛАДАЮТЬ РОЗМОВИ З МАДЯРАМИ

БУДАПЕШТ. — Дипльоматичні розмови між представники Мадярщини і Чехословаччини, що мали відбутися в Комаромі в цілі полагодження справи мадярських меншин, не відбулися. Чехи відложили їх на два дні, не звертаючи уваги на те, що вся мадярська армія змобілізована, щоб рушити на Чехословаччину. В міжчасі ведеться напружена позакулісова боротьба за дальший розбір Чехословаччини. Мадяри мають сильну піддержку з боку деяких держав, головно з боку Польщі, в ціли приєднання до Мадярщини не тільки мадярських територій, але й Словаччини і Закарпатської України. Та мадяри виразно признають, що Німеччина, а також Румунія, є проти прилучення Закарпаття до Мадярщини, а то тому, що Німеччина не бажає собі спільних границь Мадярщини і Польщі, а Румунія не хоче бути відтята від Чехословаччини.

ЧЕХОСЛОВАЧЧИНА ПАДАЄ В ОБІЙМИ НІМЕЧЧИНИ.

ПРАГА. — Під напором Німеччини президент Бенеш уступив. Уступаючи, він заявив, що не втікає з потопаючого корабля, але уступає тому, що його особа є на перешкоді до осягнення кращих умов від німців. Усю владу тимчасово перебрав у свої руки ген. Сирови.

Серед чеського населення далі зростають ворожі настрої проти Франції й Англії та проти всіх демократій. Зазначуються виразні нахили в бік Німеччини, з якою чеський нарід тепер хоче навязати мирні відносини. Виглядає, що цілий край переорієнтовується не лиш у відношенні до зверхньої політики, але й набирає ненависти до демократії та стає фашистівським. Ліберальні „Лідове Новіни" пишуть: „Ми не знаємо, що тепер буде в Европі. Ми лише знаємо, що близько нас є велика сила з якою наша держава не може воювати. Ми довгий час грали ролю чужого жандарма, що мав стримувати Німеччину; та коли прийшла рішальна хвилина, ми побачили, що ми самі, нас опустили. Дуже добре. Коли світом керує сила, а не справедливість, тоді наше місце є по тім боці, по котрім є більша сила і більша рішучість. Ніщо інше нам не лишилось. Шукаємо союзу з Німеччиною".

НОВА УСТУПКА ТЕРИТОРІЇ НІМЕЧЧИНІ.

БЕРЛІН. — Міжнародня комісія в Берліні, яка наглядає над віддачею судетських територій Німеччині, рішила тепер, що нових 5,000 квадратових миль піде під панування німців, і то навіть без плебісциту. Замітне те, що проти цього не протестували навіть чехи. В останніх є тепер навіть свого роду нахил у всьому уступати німцям, щоб тим здобути собі їхню приязнь. Останню уступку чехи зробили під загрозою, що готові зазнати цілковитого розбору і втратити Словаччину, а також інші краї.

НІМЦІ ДОМАГАЮТЬСЯ ВІДШКОДОВАНЬ.

БЕРЛІН. — Німецький уряд задумує незадовго зажадати від чехів відшкодовань за всі кривди, заподіяні судетським німцям від часу повстання чехословацької республіки. Знавці говорять, що тим способом Німеччина задумує включити решту Чехословаччини в свою економічну систему.

НІМЕЧЧИНА ДОМІНУЄ НАД ДОЛИНОЮ ДУНАЮ.

БУКАРЕШТ. — Король Карло мав зо своїми міністрами нараду про теперішнє положення в Европі. На тій нараді стверджено, що Німеччина домінує тепер над цілою долиною Дунаю. Також стверджено, що Німеччина незадовго захопить ринки збуту навіть у Румунії. Англія, яка також старається в Румунії здобути ринки, буде переможена.

ЗЛОМАННЯ „НАРОДНЬОГО ФРОНТУ" У ФРАНЦІЇ.

ПАРИЖ. — Внаслідок нового положення в Европі „народній фронт" у Франції цілковито розлетівся. Відтепер премієр Даладіє зо своїм кабінетом буде спиратися на правіших партіях. Соціялісти і комуністи від влади відсунені.

ІТАЛІЙСЬКО-АНГЛІЙСЬКЕ ЗБЛИЖЕННЯ.

РИМ. — Лорд Перт, який довів до заключення договору між Англією і Францією, тепер переговорює з італійським урядом, щоб той договір вправадити в життя. Італія давно готова була вправадити в життя цей договір, але його умовою було це, що Італія забере свої війська з Еспанії. Мусоліні не хотів цього зробити. Але по мінхенському договорі його відношення змінюється. Він тепер обіцяв англійському амбасадорові, що забере з Еспанії 10,000 своїх „добровольців". Це вважають за дуже добрий знак, бо це вистарчить для англійського уряду, щоб у парляменті потвердити договір.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ЗЛІТАЮТЬСЯ КРУКИ

Ґазетні донесення з Будапешту, Варшави, Букарешту й інших европейських столиць розкривають дальші стадії міждержавної інтриґи проти Закарпатської України.

Мадярщина виставляє до Чехословаччини домагання полагодити негайно мадярські претенсії щодо відступлення Словаччини й Підкарпатської Руси. Ці домагання вона тепер піддержує передовсім силою, себто загрозою вжити війська на випадок, як Чехословаччина буде цьому противитися. Щоби показати, що трактує справу поважно, Мадярщина мобілізує військо, реквірує поживу й воєнні матеріяли. Рівночасно з тим пускає в біг метку пропаґанду, в котрій говориться про потребу забрання Закарпаття для виставлення заборола проти Росії. Інша пропаґанда говорить про гніт мадярської меншини в Чехословаччині, причому подається факти про арешти мадярів і навіть розстріли мадярських рекрутів, котрі то вістки ґазетярські бюра називають непотвердженими.

Мадярщину піддержує Польща. Новинкарське бюро „Юнайтид Прес" доносить з Варшави під датою 4 жовтня, що польський уряд готовий зажадати, щоб Чехословаччина відступила Мадярщині цілу провінцію Закарпаття, щоб у цей спосіб зробити спільну границю між Польщею й Мадярщиною та створити барикаду проти Росії на її західній границі. Якщо Чехословаччина відмовиться вволити це домагання, Польща, має загрозити Чехословаччині відмовлення потвердження нових границь, себто Польща дасть до зрозуміння, що вона не буде мати нічого проти якогось нападу на Чехословаччину.

Цю політику польського уряду вже піддержує всіми силами польська офіціяльна преса, причому виразно подається, що цей плян зродився в голові польського міністра заграничних справ, Бека.

Донесення з Букарешту не закривають румунської опозиції до цього пляну. Зрештою в Будапешті добре цього свідомі. Мадярський уряд виразно каже, що він уже давно був би заняв Закарпаття, якби не боявся виступу проти себе Румунії й Юґославії, що зобовязані умовою виступати проти напасника на котрунебудь державу малої антанти, а таким напасником Мадярщина в цьому випадку булаб.

Власне на це висуває зараду Польща, котра заявляє свою готовість загарбати Закарпаття під свою окупацію й держати її для Мадярщини. Як на це дивиться Мадярщина, не подано, але ми можемо догадатися, що не дуже прихильно, бо чейже Мадярщина звісно, що Польща — як бульдоґ: як що зловить, то не пустить, поки їй не видруть.

Трохи подальше від цих безпосередньо заінтересованих держав стоять Італія, Німеччина й інші держави. Німеччина, були донесення, противиться цій комбінації, бо загарбання Закарпаття Мадярщиною скріпило би Польщу й Мадярщину, а ці держави колись можуть воювати проти Німеччини. Та, як догадуються, Італія стоїть за Мадярщину.

НОРМАЛІЗАЦІЯ

Українська політична думка в Галичині довгий час хиталася в тому, чи польську державність на українській території вважати за дійсність, чи за провізорію. В кого переважав рахунок постійности, той — замісць ждати на переміну — починав ставати на т. зв. реальному ґрунті. Прикладом цього може бути „автономічне" становище бл. п. Володимира Бачинського в 1923 р., що не видвигнув вимоги відокремлення Галичини від Польщі, але автономії в межах Польщі. Це становище привело до розвалу старої української національ-демократичної партії, але сам Бачинський наложив на себе руку, бо не міг перенести на собі опінії зрадника в частині українського громадянства. Про пізніші спроби (Галущинський, Голувко, чи в лютому 1935 р. д-р Дмитро Левицький) згадатиб тільки мимоходом як невдалі, як доказ, що думка пок. Бачинського нуртувала дальше.

З одного боку послідовний рішучий наступ польської держави на українство, а з другого боку свідомість, що польська держава набирає значіння в міжнародніх відносинах, зроджували потребу якогось замирення. Ця потреба зростала нераз до **вимоги.** І тільки недостача відваги пуститися на непопулярну серед українського загалу політику, як також відсутність пригожого на це моменту, припізнювали те, що наступило з весною 1935 р. під назвою „нормалізації".

Українська політична думка завжди стояла на основах толеранції і справедливости, отже на основах, що заперечують у теперішніх умовинах саму політичність. Ця політична думка вважала за неможливе, щоб нова Польща хотіла повторювати політичні помилки своїх попередників: чи то давнішої Польщі, чи довоєнної Австрії у відношенні до непольських народів, що в ріжному відсотку заселюють польську державу. Значить, були деякі (в декого може й певні, хоч зовсім неоправдані) сподівання, що польська держава схоче у власному інтересі наладнати в себе міжнаціональні відносини. З другого боку, відносини на сході Европи, що ворожать у будучності зудар, напевно видвигнуть на одно з начальних політичних місць українську державність. І на той час треба бути українцям вповні й усебічно готовими. Ці обставини були вирішними для політичного кроку, що його зробив провід найчисленнішої (і найвпливовішої) тоді партії „Українське Національне Демократичне Обєднання" (УНДО), себто на „нормалізаційну" умову з урядом. На основі тієї умови українці мали взяти участь у надходячих виборах до варшавського сойму та голосувати одночасно на українського й польського кандидата, що було для українців особливо несимпатичне. Одночасне голосування на українського й польського кандидата мало, згідно з думкою творця нової виборчої реформи до сойму, тодішнього премієра, полковника Славека, ту ціль, щоб відразу переломити неприхильну в польському громадянстві опінію проти українців. Інша річ, що польські виборці майже вповні збойкотували або самі вибори, або голосування на українських кандидатів, а українські виборці майже вповні виконали цю умову угоди.

Український загал думав, що ввесь польсько-український договір має на меті тільки переведення виборів згідно з новим виборчим законом. Але саме УНДО думало, що вибори є лише початком тих благ, що поплинуть на українців у Польщі з доброї волі польського уряду, як вислід нормалізаційної системи. І, як показалося, ця думка була зовсім нежиттєвою, особливо як зважити, що Польща це зперед часу свого заснування найгірше боїться українців, а тимсамим не схоче ніякого, хочби лише культурного (а може в першій мірі культурного) скріплення українців. Страх перед українцями був та остався такий непереможний, що зприводу проголошення в соймі 6. грудня 1935 р. головою Української Парляментарної Репрезентації (УНР) Василем Мудрим, вимоги автономії для українців у Польщі, один польський публіцист писав: „Не стріли ОУН-ців, і не гасло незалежности української держави кидає колоди на шляху польсько-українського порозуміння, лише гасло автономії". Сенс такої думки може очевидно кожний накручувати по свому, але його відмовити — важко.

А всеж таки на питання, чи нормалізація була потрібна, може сьогодні з віддалі впасти одна чесна відповідь: так, настільки, що нормалізація дала змогу створити українське політичне національне представництво, та що вона проволікла, а деколи й припинила процес знищення розвиткових можливостей української нації в межах Польщі. Заміт, що соймова українська репрезентація є репрезентацією з волі польського уряду, був би тільки демагогічною злобою, як зважити, що уряд нікого від себе не накидав, а тільки годився, або відкидав кандидатів, представлених по найкращому доборі самого народу, та коли взяти під увагу виборчий закон, що не давав українцям ніяких можливостей добути посольські мандати у виборчій боротьбі.

Це вже друга справа, що, заключуючи нормалізаційну умову, українці, як показалося, навіть не узгіднили з урядом тих норм, що малиб обовязувати обі договірні сторони. Це було причиною такого стану, що обі сторони розуміли (чи лише викладали) нормалізацію по свому: українська сторона вважала, що для українського народу в Польщі починається пора свобідного національного розвитку; польськаж сторона вважала, що українська національна ідея уступила.

По коротких хитаннях з польського боку щодо дальшого поступовання в українській справі наступили діла, про які сказав уже 17. лютого 1936 р. голова УПР: „Як передтим не було ні одного українця на відповідному становищі державної адміністрації, так нема ні одного й тепер. Як передтим вичищали з державної служби вчителів українців, так викидають і тепер. Як не приймали до служби молодих учительських сил зпоміж кандидатів - українців, так — за малими винятками — не приймають і тепер. Як вкорочували в урядах і самоуправах права української мови передтим, таксамо вкорочують і тепер".

Зате з українського боку була уступчивість і віра в добрі наміри противника така велика, що українське посольське представництво виступило з окремою заявою в справі армії. Ба навіть висланник українців проголосив у Женеві українську справу в Польщі внутрішнім польським питанням, що його поладнають заінтересовані самі на основі доверщеної нормалізації.

Отже польський контрагент мав дуже великі, засадничі політичні осяги з нормалізації, так сказатиб, зовнішнього значіння. Але й внутрішні осяги були теж неменшої ваги: успокоєння та час вижидання з боку українського населення в Польщі дали змогу польським громадянським колам при помочі державних чинників поширити свої культурні впливи, а тимсамим скріпити польську націю ще й на нашому відтинку. Тимчасом українці не одержали ні одної поважнішої уступки, навіть такої як привернення українських написів, якщо це й тому подібне загалом можнаб уважати за політичний здобуток.

А якеж становище держави зродилося до українців супроти нормалізації?

Чи внаслідок якогось великодержавного пляну, чи під натиском польської громадської опінії, що її в нас називають з висловом пониження „вулицею", державна політика прочуняла й не тільки стала глухою на обіцянки з боку українців помочи чи спільних змагань у міждержавних розрахунках, але ще й у якнайширшій мірі почала помагати своїм громадянським чинникам переводити з новою енерґією нібито культурне суперництво з українцями. Очевидно, що те суперництво переводять державні чинники (всеодно, чи як державні урядники, чи як громадяни) по такій лінії: 1) на область східньої Галичини ввести якнайбільше польського елементу, бо там, як у свідомій частині, важко рахувати на спольщення; 2) відірвати деякі частини, як Гуцульщину, Лемківщину, Волинь, від високо свідомого національного пня, щоб тим чином блекшити в тих частинах доступ польській ідеї; 3) спольщити тих, що з національного, родового, чи соціяльного становища слабше держаться (Полісся, Холмщина, шляхта, латинники). Оце саме головний сенс відібрання або й руїни православних церков, вимоги до православного духовенства говорити проповіді по польськи, творення шляхотських орґанізацій, піднесення гасла за польське духовенство для греко-католицьких поляків (?) і т. п. В останньому часі вже й говориться про заходи коло усунення варшавського православного митрополита, Діонісія! Тому то непогамовану злість наводить усе, що противиться тим плянам. Звідти такий шалений крик зприводу переходу кільканацятьох римо-католицьких родин у Чижикові коло Львова до греко-католицького обряду, переходу, довершеного за всіми правилами світських і церковних законів.

Так отже нормалізація, створена в 1935 р., вже так як не існує. Розбила її, а радше протверезила українців, що готові були впиватися надіями, **польська державна рація.** Чи ця рація побудована на правильних засновках, це вже інша річ і — навіть не наша. В нас натомісць залишилася частина офіційних політиків, що намагаються залишками форми „нормалізації" крити зади того осередку, що при всякому стані з завзятістю веде реальну роботу в народі, використовуючи скупі можливості польської правовости.

У звязку з цим може в американських українців виринути питання: чи матеріяльна розбудова рішить про силу нації, чи моральна. Одночасно життя дає й на це відповідь: коли матеріяльні надбання улекшують народові прожиток, дають йому віру в його здатності, а навіть помагають творити духові вартості (під умовою, що ті надбання не впадуть жертвою якоїсь ліквідації), то розвиток чисто духових цінносте не тільки рішає про силу одиниці, але й про якість та можливості натуги нації в ближчому, чи дальшому майбутньому. Відти висновок для всіх тих американських українців, що у свому національному почутті бажали би причинитися до скріплення національних сил: піддержувати передовсім усе, що дає українській одиниці тверді основи національного самопочуття.

X.

ЯК ПОВСТАВАЛА МОСКВОФІЛЬСЬКА ПАРТІЯ У ГАЛИЧИНІ

Причини еміґрації галичан на Холмщину 1865—1867 р.

(3)

Ляхва поводиться в соймі, як у коршмі, занадто свобідно. Положення селян досить ніякове, хоч вони також поводяться дуже свобідно. Високопарні промови їм незрозумілі, пусті суперечки наводять на них нудьгу і я сам бачив, як один хахол серед якоїсь цвітистої промови ляха позіхнув на ввесь рот. Раз спитали одного в чесній кумпанії, що це таке параґраф. „Е, то погана штука. Отак два крючечки: з одного кінця крючечок і з другого кінця крючечок, то хоч на тому, хоч на другому, а всетаки зачепишся". Що ті посли робити будуть у Відні, у парляменті, де вся дискусія йде по німецьки?

В 48-мім чи якімсь іншім році один селянин-українець дістався до парляменту і позіхав, самособою, скільки душа забажала, хоч не спав. Це дуже дивувало німців. Нараз якийсь міністер, пояснюючи волю цісаря, став промовляти, пичинаючи все одним словом: Ер ліс, ер ліс..." („Він поручив"). Селянин підняв голову, звернувся до священика, що сидів побіч нього, та спитав: „Чи то може він за наш ліс говорить?" А ось які відносини німців до українців: бувшого ґубернатора Львова, Стадіона, селяни одного повіту вибрали послом до сойму 1848 р. Треба було подякувати їм письмом. Стадіонові сказали, що треба і написати і підписатися по українськи, а він ні бе, ні ме! Знайшли якогось майстра і той написав, самого Стадіона навчили підписатися. Та коли вже прийшлося йому підписувати, він зажадав, щоби йому прочитали письмо. Прочитали, та він не зрозумів нічого. Тоді переклали йому на німецьке. „Та чи справді тут так написоно?"—спитав він, і довго вагався, чи підписати, й казав: „Тепер я не дивуюся, чому селянин не хоче підписувати ніякого письма, хоч на словах зовсім годиться". Розповіджте це Казнакову, а можна і Безакові.*) **Так буває особливо в київській ґубернії, де так багато намучилися народу з причини підписів при виготовленні викупних актів.**

На митрополичім богослуженні я не був, бо митрополит править торжественну Службу Божу лише у великі свята, а в звичайні неділі та свята має тихе богослуження. В галицькім богослуженні це мабуть одинокий останок латинства, в усім іншім вони згідні з нами. Покійний митрополит Яхимович написав був проєкт очищення обряду та скликав собор для наради і потвердження: аж нараз, перед самим собором, нагло помер, як каже його секретар, від отруї, яку йому дав слуга, підкуплений поляками. Цей проєкт переховується у тогож секретаря. Яхимович доходив до того, що хотів надіти на священиків наші ряси та дозволити носити вуси й бороду. Потайки і тепер деякі священики носять ряси, так бодай казали мені, що мають ряси. Ненависть до поляків така, що й вірити годі. В театральних салях залюбки нападають на поляків, що вони знищили Україну. Такі місця викликують шалений фурор. В одній пєсі виступає священик добродій сиріт, що накінець зарученій парі співає науку, яка кінчиться словами „своєї" матери-Руси та й не забувайте". Не можете уявити собі, до чого доходить несамовитість публики при тих останніх словах. Багато людей просто плакали. **Недаром львівський український театр називається „народній".**

(Дальше буде)

*) Казнаков — цивільний ґубернатор; Безак був київським ґенерал-ґубернатором.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ШІКАҐО, ІЛЛ. Звичайні місячні збори Бр. св. Стефана, від. 221., відбудуться в неділю, 9. жовтня, в 12. годині вполудне, в салі церковній при Оклей і Райс ул. Повинність всіх членицъ і членів є бути приявними на кожних зборах і брати живішу участь в розвою нашого відділу й У. Н. Союзу. Приєднуймо нових членів, впишімо наших дітей в ряди У. Н. Союзу. — М. Барабаш, предс.; Д. Кузьма, кас.; Т. Шпікула, секр.

РОЧЕСТЕР, Н. Й. Місячні збори Сестрицтва Рожд. Пресв. Богородиці, від. 36., відбудуться в неділю, 9. жовтня, в гали церковній. Початок в годині 3. попол. точно. Просимо членицъ приходіть на означений час, бо маємо важні справи до вирішення. Припоминаємо тим членицям, котрі довгують, щоби прийшли на збори й вирівняли свої вкладки. Припоминаємо також тим, що мають знайомих, котрі ще не стоять в У. Н. Союзі, приведуть їх на збори, нехай впишуться. Котра приведе нову членицю, отримає нагороду. — Олена Скробач, предс.; Анастасія Грицак, кас.; Марія Ходак, секр.

РОЧЕСТЕР, Н. Й. Трикварталъні збори Тов. Зап. Січ, від. 367., відбудуться в неділю, 9. жовтня, в год. 2. пополудні, в парохіяльній гали. Тож кожний член має явитися на тім мітінґу, бо є важні справи до полагодження. Ювилейні фотоґрафії готові, тож прошу прийти і собі взяти. Довгуючі члени конче мусять вирівняти свої вкладки, бо інакше будуть суспендовані. — Микитинський, предс.; Антонів, секр.

СИРАКЮЗ, Н. Й. Місячні збори Укр. Тов. Січ, від. 282., відбудуться в неділю, 9. жовтня, в год. 2. пополудні. Всі члени обовязані явитись на означений час, бо маємо багато справ до порішення. — Петро Танасишин, предс.; Іван Піґуляк, фін. секр.; Віктор Осухівський, кас.; Ілля Лущак, рек. секр.

НЮ ЙОРК, Н. Й. Місячні збори Українського Національного Товариства Дністер, від. 361., відбудуться в суботу, 8. жовтня, в У. Н. Домі, 217-219 Іст 6. вул., точно в годині 8. Вечором. — Д. Костишин.

БОСТОН, МАСС. Місячні збори Тов. ім. Евгена Коновальця, від. 238., відбудуться в неділю, 9. жовтня, в церковній гали, зараз по відправі. Проситься членів, щоби всі прийшли на збори, бо є важні справи до полагодження. Буде теж нарада в справі Союзового Балю. Рівнож настають холодні дні, буде можна більше часу посвятити для Союзу в орґанізуванні членів. Кожний член може зорґанізувати свого сусіду, кревного, а діти то зповинністю кожний член хай впише до своєї орґанізації. Створім великий Український Народний Союз, заперестаньмо помагати чужим несовісним аґентам. Всі інтересуючіся Союзом прийдіть на збори, а відділ. уряд з приємністю всіх щиро витає. — П. Мороз, гол.; Й. Берделицький, кас.; Н. Давпскиба, секр.

Вячеслав Будзиновський.

ПРАКТИК

(Оповідання).

3)

— А грім би у вас вдарив! — крикнув різник, позираючи люто на бабу і вимахуючи до неї пястуком. — То чогож ви зараз не сказали мені того? Плете, кричить, неначе би боялася сказати мені, що Дідик в Івановій хаті!

— Я не боялася і до вас прийшла, щоби сказати вам. Або ви дали мені договорити? Все перебиваєте, кажучи щось таке, на що я мусіла відповісти. Крізь ті ваші балачки я ледви протовпилася до того, з чим до вас прийшла і що хотіла сказати вам.

— За що Дідика взяли?

— Та за що! За бійку.

— Когож він убив, чи може кого тільки ось так почастував, як мене мої гості? Жандарми вже може були в селі, що його так скоро взяли до арешту?

— Він нікого не вбив і нікому не поломив костей. Він взагалі не бив нікого.

— То хіба хто набрехав на нього, коли його взяли за бійку, хоч він не бив нікого?

— Його таки за бійку взяли...

— Не збагну, як могли кого взяти за бійку, хоч він не бив нікого і ніхто на нього не набрехав?

— Та бо ви все перебиваєте і ніколи не дасте доповісти до кінця! То було так: Два парубки, два сини двох господарів косили на двох сумежних сіножатях і побилися, бо цей казав тому, той казав цьому, що перекосив межу.

— Я вже знаю, — перебив Янчик. — То було тому два місяці. Грицько зломив ногу Федеві.

— Отже Дідик склав ногу Федя і вона зрослася.

— І за це взяли його до арешту? Цеж не гріх вилікувати комусь ногу.

— Повітовий фізик, той доктор з кривим носом, дуже кричав, коли вчув про те.

— За те, що доктор кричав, Дідика взяли до арешту?

— Не за те. Взяли за те, що вилікував ногу.

— Кажіть же ясно і розумно! Не крутіть, як замотилична вівця.

— Доктор казав і суд сказав, що цісарське право забороняє людям лікувати поломані ноги. Це вільно робити тільки такому, що має іспит. Такому, що не має іспиту, вільно лікувати тільки поломані ноги стола.

— Хто вам таке натеревенив? — спитав різник. — То хіба якась дуже дурна баба увірить, що до такої роботи конечний іспит. Як хто в нашім селі, ось так як я, зломить ногу, то Дідик не має часу іспиту здавати.

— Отже тому, що Дідик не має часу, каже доктор і сказав суд, треба йти до такого, що іспит вже має. Іспит має кожний доктор, отже треба йти до доктора.

— Болить! Боже, як страшно болить! — скімлів різник.

Посходилися куми, свати. Що різник застогнав, що йойкнув, то котрийсь сват замітив:

— Ну, ну! мабуть болить його.

— Щож, сусідо, скажете? — спитала баба, що бігала по Дідика. — Може кажіть запрягати коні, щоби Прокіп поїхав по доктора? А може самі поїдете? Доктор менше коштував би.

— Я не брав би доктора, — завважив один кум. — Іспит іспитом, практика практикою.

(Дальше буде).

З ДНЯ

ЛЬОЯЛЬНІСТЬ ДО ІДЕЇ.

Недавно англійський лорд адміраліції, Доф Купер, зложив на руки премієра Чеймберлина резиґнацію, бо не погоджувався з політикою останнього. Розказуючи про причини уступлення в парляменті, Доф Купер малощо не розплакався. Він закидав Чеймберлинові, що той безнастанно уступав перед Гітлеромі і замісць формувати силу, одинокий арґумент, якого Гітлер боїться, Чеймберлин уживав „солодких слів резонування", щоб часом не образити Гітлера. У висліді, говорив Купер, Анґлія кинула Чехословаччину на поталу німців і через те дуже ослабила своє положення. Боротися колись Англія всеодно мусить, коли не схоче втратити своєї імперії. А кожна уступка перед Гітлером ставить Анґлію в щораз гірше положення.

ДОФ КУПЕР УСТУПАЄ.

Остаточно це було забагато Дофові Куперові і по мінхенськім договорі він уступив. Він говорив, що пробував „проковтнути і мінхенський договір, але той застряг йому в горлі". Купер також сказав, що хоч знає, що, уступаючи, він зломив свою власну карієру, то проте льояльність до своїх переконань, льояльність до того, що він уважає добрим для свого народу, змусили його уступити. Зіпсувавши собі карієру, він бодай може ходити по світі з піднесеною головою.

Не йде тут про те, чи Доф Купер мав рацію, чи ні. Можливо, що не мав. Тут це річ другорядна. Йде про те, що, уступаючи з такої великої посади тому, що його погляди розбігалися з поглядами решти міністрів, він дав доказ великої характерности і сили переконань.

ЧЕЙМБЕРЛИН ПРИЙМАЄ РЕЗИҐНАЦІЮ.

А Чеймберлин, як тільки дістав резиґнацію від Купера, вдразу приняв її. Він відписав Куперові, що розуміє його добре; що Купер, який має відмінні думки, не може далі оставатися в тім кабінеті, що думає інакше від нього. Чеймберлин також висказав Куперові слова великої пошани та зазначив, що ріжниця в поглядах на суспільні справи не ослабить їх особистої дружби.

Безперечно, що ріжниця поглядів тої особистої дружби не ослабила. Але також їхня дружба не була для них тою перешкодою, щоб стримуватися від висказу критичних завваг. Вони порядно „схрестили шаблі" в парляменті й не щадили себе ні трошки.

НЕДУГА КОРОЛЕВОЇ-ВДОВИ.

Англійські ґазети приписують недугу королевої Марії напруженні підчас недавньої кризи в Европі. Вона має 71 років.

СПРАВЖНІ ПАТРІОТИ ТАК ПОСТУПАЮТЬ.

Справжній патріот, який добро нації ставить понад усе, саме так поступає. Він може когось дуже особисто любити і шанувати. Але коли йде про суспільні справи, то любов, не любов, а він таки вискаже всі завваги, хочби не знати які гіркі, коли видається йому щось не таким, як треба. Він скаже ті гіркі слова навіть тоді, коли йому прийдеться за те особисто потерпіти, коли має заломити свою карієру, як це сталося з Купером.

Бо справи народні це „найвищий закон", говорили старі римляни. Не вільно у них керуватися „кумівськими" мотивами, мовляв, „він мій приятель, я був у його хаті, вони приймали мене так гарно, я тримав його дитину до хресту", і т. п.

ТАК ПОСТУПАЮТЬ НЕПАТРІОТИ.

Кумівський підхід до суспільних справ є доказом, що даний чоловік свої особисті справи ставить понад справи суспільні. Коли кумівщина загніздиться в якійсь орґанізації, то це знак, що та орґанізація довго не потреває. Бо кум проти кума нічого лихого не скаже. Та деж би там, то не пасує. Кум може робити дурниці, може спихати орґанізацію до проваля, а другий кум буде мовчати. Бо то „не файно". „Він мій приятель", „він був у мене в хаті", „ми файно забавилися".

Такі мотиви рішають у кумівській системі, а орґанізацію за той час можуть чорти брати.

ПОДІЛ У ПЕРЕКОНАННЯХ.

Багато в нас говориться, про „розлам", про „ріжниці", про „брак згоди". Ми осуджуємо це. Та здається, що клопіт у нас не те, що в нас є „розлами", а те, що ті „розлами" і „ріжниці" не обертаються довкола певних ідей та переконань, тільки довкола особистих симпатій чи антипатій, довкола „кумівства".

Якби в нас ненавидів націоналіст соціяліста, чи соціяліст націоналіста; або гетьманець обох перших, чи оба перші гетьманця, за їх відмінні суспільні переконання, за їх противні ідеї, то в тому не булоб іще багато зла. В культурних народів також таке буває.

Але в нас дуже часто ненавидять себе і бються між собою не за якісь відмінні переконання, тільки в імя того „кумівства", в імя якихось особистих порахунків. Колиж ті особисті порахунки вирівняються, — диви, вже і боротьба між „комбатантами" зникла.

Приклад Дофа Купера треба і в нас наслідувати. А також приклад Чеймберлина. Бо перший дав доказ, що льояльність до ідеї ставить вище від льояльности до особи, а другий дав доказ, що цінить це, і не має за те ніякого жалю до того, що уступив і уважає його далі особистим приятелем.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

УВАГА! УКРАЇНЦІ НЮ ЙОРКУ Й ОКОЛИЦІ! УВАГА!

МАСОВЕ ВІЧЕ

В СПРАВІ ОБОРОНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ НА РІДНИХ ЗЕМЛЯХ, А ЗОКРЕМА ПРАВ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКАРПАТТЯ ТА ПРОТЕСТ ПРОТИ ЗАЗІХАНЬ МАДЯРІВ І ПОЛЯКІВ.

УКРАЇНЦІ! СКРІПІМ ДОМАГАННЯ ЗАКАРПАТСЬКИХ БРАТІВ!

НА ДНЯХ РІШАЄТЬСЯ ДОЛЯ НАШИХ БРАТІВ НА ЗАКАРПАТТІ!

Чехи на Закарпатті повели страшний терор проти наших братів українців! Масовими арештами хотіли застрашити їх! У відповідь українці почали повстання, проголошуючи самостійність Закарпаття. Українці вояки масово дезертирують та скріплюють ряди повстанців! Чеська влада не може опанувати стихії. Та нова загроза повстає для наших братів! Мадяри й поляки мають замір захопити Закарпаття для себе!

Сьогоднішня хвиля вимагає від нас усіх сказати наше слово! Підопрім слушні домагання закарпатських українців самостійної Української Держави, як завязку будучої Соборної України! Осудім ганебні наміри поневолення Закарпаття мадярами або поляками!

Ненаситна Польща не тільки давить і тисне українське життя в Галичині, не тільки йде походом проти українських церков і нищить їх не гірше від колишньої татарської навали, але простягає свої хижацькі лапи по українське Закарпаття. Східні Українські Землі крівавляться далі в московській неволі. Найновіші вісті доносять, що там знову повстання селян і ллється кров наших братів. Румуни кажуть, що не опустять ні пяди землі, яку неправно зрабували. Хотять замилити світові очі циганською конституцією.

Українці протестуйте! Прийдіть масово на Віче, що відбудеться

В НЕДІЛЮ, 9-го ЖОВТНЯ (October), 1938

В ГОДИНІ 2:30 ПОПОЛУДНІ

в STUYVESANT HIGH SCHOOL HALL, 15th Street, between 1st and 2nd Ave., New York

КОМІТЕТ ОБОРОНИ ЗАКАРПАТТЯ И ПРЯШІВЩИНИ:

о. Еміліян Невицький, заслужений діяч Закарпаття, перший основник Української Ради в Пряшеві 1918 р., яка проголосила злуку Закарпаття з Соборною Українською Державою, почесний голова; **о. Василь Беньо,** голова, **Микола Беньо,** вчитель, 1-ший заст. голови; **Олександер Данканич,** 2-гий заст. голови; **Юрій Ґабода, інж. Андрій Кість,** секретарі; **Тереса Палош,** фінанс. секретарка; **Петро Ікалович,** скарбник; **Іван Боришкевич, Юлія Боришкевич, Михайло Данканич,** члени контрольної комісії.

233-4

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ҐРІНПОЙНТ, БРУКЛИН, Н. Й. Триквартальні збори Тов. Дністер, від. 310., відбудуться в суботу, 8. жовтня, в год. 8. вечором, під 724 Ліонард ул. Обовязком кожного члена прибути, бо маємо дуже важні справи до полагодження. Довжних членів проситься вирівняти свої залеглости, щоби потому не нарікали. Напоминається членів вписувати свою фамілію, як також і ваших знайомих до У. Н. Союзу і до Товариства. Підтримуйте свою орґанізацію! Не явившийся на зборах член підлягає карі, котра буде записана до вкладок і не буде дарована. — В. Венгринович, предс.; С. Пелехатий, кас.; М. Більський, секр.

УВАГА! УКРАЇНЦІ В БОСТОН, МАСС., І ОКОЛИЦІ! УВАГА!

ЗАХОДАМИ УКРАЇНСЬКОЇ ГРОМАДИ, ПАРОХІЇ, ТОВАРИСТВ, СЕСТРИЦТВ, СОЮЗУ УКРАЇНОК І МОЛОДЕЧИХ КЛЮБІВ

:——::——: відбудеться :——::——:

МАСОВЕ ПРОТЕСТАЦІЙНЕ ВІЧЕ

В НЕДІЛЮ, 9. ЖОВТНЯ (OCTOBER 9, 1938)

В ЦЕРКОВНІЙ ГАЛІ,
136 ARLINGTON STREET, BOSTON, MASS.

Віче почнеться точно в 4. годині пополудні.

Українці! Ляцький уряд нищить і замикає українські школи, захоронки, народні доми, кооперативи, освітні товариства, часописи та українські православні церкви:. Ляхи руйнують все те, що українці довгими роками будували. Всі на віче! Наш протест має розкрити ті безправства, яких допускаються ляхи на споконвічних українських землях. Запрохуємо на віче всіх щирих українців з Манчестер, Н. Г.; Сейлім, Пібаді, Лавренс, Тавнтон, Масс., і околиці. 233

Центральний Комітет.

ЗАХОДОМ УСІХ ВІДД. У. Н. СОЮЗУ В КЛІВЛЕНДІ Й ОКОЛИЦІ,

то є: 15, 102, 108, 112, 251, 260, 291, 334, 336, 358 і 364

:——::——: відбудуться :——::——:

В П'ЯТНИЦЮ, 14. ЖОВТНЯ (OCTOBER 14, 1938)

точно в годи. 7. вечором

У ГАЛІ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНЬОГО ДОМУ, 2255 Вест 14. вул.

НАДЗВИЧАЙНІ МАСОВІ ЗБОРИ ВСЕЇ СОЮЗОВОЇ МОЛОДІ

на котрі проситься не тільки саму молодь Союзову, але і всю українську молодіж, котра довідається про добродійства, з котрих користає членство У. Н. Союзу.

Що найважніше, там буде зорганізований

ЦЕНТРАЛЬНИЙ КОМІТЕТ МОЛОДІЖИ У. Н. СОЮЗУ на Клівленд і околицю.

Завданням Центрального Комітету Молодіжи УНС., буде започаткувати активність союзової молоді, а саме створення спортових кружків, орхестри, хору, вечірніх курсів для навчання укр. мови, літератури та історії. Це все само за собою говорить. Тому родичів та всіх Союзовців, особливо урядників відділових, проситься допильнувати заздалегідь, щоби на ці так важні збори не тільки молодіж Союзу, але вся українська молодь від 16 літ вгору безумовно прибула.

Ціль чудесна, і тому ми хочемо вірити й уповаємо в першій мірі на родичів, що щиро подбають за могутню приявність всеї молоді, бо в цім випадку не повинно й не сміє забракнути ані одного українця, котрий дорожить всім тим, що є наше рідне, українське! 229,33

О. Е. Малицький, гол. контрольор УНС. — Стефанія Палівода, гол. радна УНС. — Василь Загаєвич, організатор УНС.

ХМЕЛЬНИЧЧИНА 1648—1649 Р. У ПОЛЬСЬКИХ ВІРШАХ

(4)

Один із персонажів тієї вірші, Войдило, оповідає, як на вістку про недалекий напад козаків він із жінкою та достатками схоронився до Львова, а тут проскурниця кротошинської церкви порадила йому не йти до міста, а схоронитись у св. Юрі:

Рачей іж сон козаци єднеї
з нами вяри,
Єднеґож заживами хшесту
і офяри,
До катедри владичей свентоюрской радзе
Уходзіць вам і сама там се
випровадзе.
Пшецеж і на крев свойон
і мітре владичон
І на свйонтніцен бендон мець
взґльонд менченнічон.

Войдило спровадився до св. Юра і описує, як то татари з козаками насамперед впали на цвинтар св. Юра та повбивали кілька тисяч людей, що там схоронилися, інших повязали ликами. Коли люди це побачили, зариґлювали церковні двері дрючками, та юрба вивалила двері, стала пробивати собі доргу сокирами крізь юрбу, що незадовго церква перемінилась у кріваву саджавку. А Войдило сидів собі ввесь той час... за образом св. Микити. До напасників вийшов ігумен і викликнув: „Гей, пробі, християни!", та вони перевернули його горілиць і стали голову припікати свічкою, щоб виспівав, де сховав ризи і срібло. Він став із ними говорити про віру, та один на те сказав йому: „Батеньку хороший, не хочемо твоєї віри, лише дідьчих грошей!" Інші викрикали: „Галай! Бре! джавр!", щоб виглядали на татар. Забрали ріжного добра на вози й віділхали. По них прийшли інші, що стали шукати дорогоцінностей, поотвирали гроби й домовини. Вкінці сказали: „Прощай, святий Юре!", зірвало його образ із муру на землю, більші таблиці рубали і так попали на... Войдила. Тоді з переляку стали хреститися і скрикнули: „Бігме, мара!", а Войдило на те: „Я чоловік та і ваша віра". „Але маєш деньги (гроші) ляцькі!" і виволікли його та розібрали донага, одні за калиту, другі за черес, аж у ньому знайшли гроші: „Го! го! го!" крикнули: „Ти, мужику козацьких неприятелів носиш із собою, ляцьких зрадників! Це справа горла! Та що ти не лях-собака, а християнин, отамани помилують тебе і трохи чуприни відрубають на порозі". І вже привели Войдила до порога, та нагодився якийсь татарин, дав їм кілійську опанчу й так урятував Войдила від смерти.

Як бачимо, то Зіморович (хоч писав пізніше) зображує козаків як розбишак, що не жаліли навіть своїх церков, ні братів. Тимчасом найголовніші свідки облоги Львова з 1648 р., Чехович і Кушевич, не згадують нічого про різню та грабунки у св. Юрі. Кушевич оповідає лише про напад і різню на Високім Замку. Та і він переборщив, бо всіх людей підчас облоги Львова згинуло менше як 200 (Зубрицький: Хроніка м. Львова). У звіті, зладженому Кушевичем і висланому з підписом бурмістра Ґросваєра до Варшави, теж нема згадки про різню у св. Юрі. Ба і той сам Зіморович, що в віршах таке понаписував про різню у св. Юрі, в своїй історії Львова, яку латинською мовою видав 1672 р., ні словечком уже не згадує про різню.

Ще менше історичної вірности має Зіморовичеве оповідання про облогу Львова в вірші п. з. „Бурда руска". Воно так само тенденційне, одначе тут є деякі вірні спостереження, як напр.:

„Наконец, скоро тромби
покуй викшикнеди,
Гандльоваць обленженьци
з козакамі енлі.
Ці ім бидла, леґумін додавалі, яжин
(Же і єньцув пшиводзіл на
окуп татажин),
А мещане іх зато то димем
то парон
Ченстовалі — ґожалкон і
табакон шарон
Звлаща кто мял табаке,
і прендко і тане
Вшисткеґо од ніх достал
над власне мемане.
Табаке звалі душон козацкон, а зґола
Не встидал о ньо просіць
жаден осавола,
Бо любо вшистке мяло
козацтво нецноти,
Не мяло еднак в собе бути
і пещоти
Водон а сплєсьнялемі жилі
сухарамі,
Кочовалі не в домах, леч
под кошарамі;
Ані пшелі, же в мажах
лубяних з Каньова

Возілі пшоно, полце, малджикі до Львова.
Якож найвенцей у ніх било
охотнікув
З скоромосув, лєснічих, повозан, буднікув.
Навет дзеґцяже бжидци і
ктужи з прасолкі
Жилі, мелі све чати і влосцяньске пулкі.
Длятеґож так комонні боярове в те дні
Наймней се не встидзілі
гандльоваць, ґди едні
Ґлови капустне в ворах до
валув носілі,
Друдзи свіне стадамі на
пшедаж пендзілі.
Кто се теж улакоміл, а
з немі далеко
Шедл од мяста, вруціл ..
без одзеня лекко;
Інсі шийон смялосці збитне
пшеплацілі,
Нектужи перекопске поля
наведзілі.
Так то бил пепшиянцель
сроґі і облесьни:
Ґадал так яко чловек, консал як звеж лесьни.

Досить вірний і поетичний опис пожежі передмість, мабуть на основі записника Чеховича і реляції Кушевича-Ґрозваера. Тенденційність опису видно найкраще з того, що Зіморович говорить про окуп, даний львовянами козакам. Цей окуп виносив усього 200,000 злотих, тай то переважно товарами, коли тимчасом Ярема Вишневецький і пилявецькі втікачі забрали зо Львова 1,300,000 злотих.

Про военні жорстокості нема що й говорити, бо кожна війна все і всюди має свої права, а цивілізована Німеччина підчас 30-літньої війни показала образ чи не більших жорстокостей і страшнішої руїни. Не забуваймо, що жорстокіші від козаків були таки самі поляки, що вбивали козаків живцем на паль, живцем дерли з них паси, а Ярема Вишневецький, саджаючи на палі післанців Хмельницького, кричав до катів: „Мучте їх так, аби чули, що вмирають!"

(Кінець).

УКРАЇНСЬКЕ ЖІНОЧЕ ТОВАРИСТВО ІМЕНИ ЛЕСІ УКРАЇНКИ В НЮ ЙОРКУ, Н. Й.

:——::——: влаштовує :——::——:

В НЕДІЛЮ, 9. ЖОВТНЯ (OCTOBER 9, 1938)

У WASHINGTON IRVING HIGH SCHOOL,
40 IRVING PLACE, Corner 16th Street, NEW YORK CITY

СВЯТОЧНУ АКАДЕМІЮ-КОНЦЕРТ

НА ПОШАНУ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
з нагоди 25-літньої річниці її смерти.

В концертовій частині виступатимуть: Український Молодечий Хор під проводом С. Марусевича; П. Ординський; М. Ґела; знаний скрипак В. Чосник; С. Дусановська; з деклямаціями — А. Хміль, Д. Різник. Промовлятимуть: С. Безручкова, Е. Залевська та в англійській мові Анна Задорожна.

Початок в 7. вечором. :: **Вступ 40 центів.**

Закликаємо всіх українців з Ню Йорку і околиці масовою участю віддати пошану найбільшій українській поетці Лесі Українці, а разом з тим дістати приємність від доброго концертового програму. — **Управа т-ва.**

УКРАЇНКИ Й УКРАЇНЦІ ФІЛЯДЕЛЬФІЇ, ЧЕСТЕР, БРИДЖПОРТУ, ВІЛЬМІНҐТОНУ, КОТСВИЛ, ФІНІКСВИЛ, КЕМДЕН І ОКОЛИЦІ!

КЛИЧЕМО ВАС НА

ВСЕНАРОДНЄ МАСОВЕ ВІЧЕ

на якім станемо в обороні Закарпатської України, ЗАПРОТЕСТУЄМО проти зазіхань поляків і мадярів на українське Закарпаття і ВИВЕДЕМО НА ДЕННЕ СВІТЛО руїнницько-розбишацьку господарку Польщі, Москви і Румунії на Українських Землях.

Всенароднє Масове Віче відбудеться

В УКРАЇНСЬКІЙ ГАЛИ, 849 НОРТ ФРЕНКЛИН УЛИЦЯ, ФІЛЬДЕЛЬФІЯ, ПА.

В НЕДІЛЮ, 9. ЖОВТНЯ (OCTOBER 9, 1938)

Початок: година 1. зполудня.

Брати і Сестри зі всіх Земель України! На днях рішається доля наших братів на Закарпатті. Чеська влада повела там страшний терор, виарештовуючи провідників. **У відповідь на чеський терор українці почали повстання, проголошуючи Самостійність Закарпаття.** В цей момент поляки й мадяри хочуть загарбати Закарпаття для себе. Чи маємо мовчати в такий час? Не сміємо збути мовчанкою такої важної хвилі в життi наших братів і сестер на Закарпатті. Обовязком нашим є сказати своє могуче слово в обороні прав закарпатських українців. У Закарпатській Україні мусять бути господарями лише українці! Скріпім домагання Закарпатських Братів.

На Всенароднім Масовім Вічу буде промовляти славний полководець Української Армії, учасник Базару, член Проводу ОУН, полковник РОМАН СУШКО. — Всенароднім Вічем проводить Організація Державного Відродження України ч. 12. 233

УВАГА! НЮ ЙОРК і ОКОЛИЦЯ! УВАГА!

ОКРУЖНА УПРАВА ОДВУ В НЮ ЙОРКУ
запрошує все патріотичне українське громадянство Ню Йорку й околиці на

ТРАДИЦІЙНЕ

СВЯТО ГЕРОЇВ

:——::——: яке відбудеться :——::——:

В НЕДІЛЮ, 16. ЖОВТНЯ (Oct. 16, 1938)

В ГОДИНІ 7:30 ВВЕЧІР
в STUYVESANT HIGH SCHOOL HALL, 15th STREET, BETWEEN 1st AND 2nd AVENUE, NEW YORK, N. Y.

Нова й цікава програма! Збірні деклямації! Рецитації! Інсценізації!

Все це виконає **Літературний Гурток при МУН. Хор! Орхестра! Промови!**

Приходіть всі, бо цьогорічне Свято Героїв буде влаштоване оригінально під мистецьким оглядом!

Українці й українки! Наближаються роковини історичних днів. Полишилися нам по них тільки спомини, та тисячні могили, розкинуті по Українській Землі, які вказують нам, що наші батьки й брати жертвою життя й крови вміли постояти за рідний край у великій історичній потребі. Справді ці могили пориті й поруйновані ворогами, але вони вже зродили нові полки борців, що переняли на себе важкий хрест дальшої боротьби за права Нації. Плекаймо любов і посвяту до тих найкращих синів України, що їх між нами вже нема, бо культ наших борців творить нові ряди українських патріотів, що Українську Націю ставлять понад усе. Тому раз у рік прийдімо віддати поклін полягшим Героям Української Національної Революції та скріпімо свої сили до дальшої праці й посвяти для України.
233,7,9

Окружна Управа ОДВУ в Ню Йорку.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ВУНСАКЕТ, Р. АЙ. Квартальні збори Тов. Мир, від. 368., відбудуться в неділю, 9. жовтня, в год. 1., в церковній гали на Блекстон ул. Проситься членів прийти на означений час. Хто не стоїть в У. Н. Союзі, а хотів би разом з нами бути в У. Н. Союзі, то просимо прийти на ці збори, бо тепер є добра нагода вступити до такої добродійної інституції, якою є У. Н. Союз. — Уряд.

ЧЕСТЕР, ПА. Місячні збори Тов. ім. Тараса Шевченка, від. 156., відбудуться в неділю, 9. жовтня, точно 1:30, в Громадськім Домі. 701 Green St. Просимо всіх членів прибути на ті збори, бо є важні справи до полагодження, і просимо привести нових членів до У. Н. Союзу. — Я. Тащик, предс.; П. Закорчемний, кас.; В. Новак, секр.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. Місячні збори Тов. ім. Дм. Вітовського, від. 375., відбудуться в неділю, 9. жовтня, в год. 12:30 пополудні, в клюбі У. А. Горожан, 847 Н. Френклин ул. Взивається всіх членів прибути точно на час і вирівняти свої залеглости. — Уряд.

ЕЛІЗАБЕТ, Н. ДЖ. Трикварталні збори Бр. св. Володимира, від. 65., відбудуться в неділю, 9. жовтня, зараз по Сл. Божій, в парохіяльній салі при South St. Просимо членів прибути на ці збори, та вислухати справоздання урядників і контрольної комісії. — Яків Красновський, предс.; Григорій Налепа, кас.; Андрій Смит, фін. секр.

ДЖЕРЗІ СИТІ, Н. ДЖ. Звичайні збори Тов. Дарахівщина, від. 275., відбудуться в суботу, 8. жовтня, в церковній гали при Ґрін і Сусекс ул., точно в 8. годині вечором. Отже проситься членів і члениць, як місцевих так і позамісцевих, прибути на ці збори, бо є важні справи до полагодження. Довгуючі члени повинні прийти і вирівняти свої залеглости, бо в противнім разі будуть суспендовані. — С. Рибак, рек. секр.

УВАГА! БРУКЛИН, Н. Й.! УВАГА!

БР. СВ. О. НИКОЛАЯ, ВІД. 293. У. Н. СОЮЗУ

:——::——: обходитиме :——::——:

15-ЛІТНІЙ ЮВИЛЕЙ СВОГО ІСНУВАННЯ

В НЕДІЛЮ, 9. ЖОВТНЯ (OCTOBER 9, 1938)

В ЦЕРКОВНІЙ ГАЛІ, 256 — 19th ST., BROOKLYN, N. Y.

На ювилею промовлятиме гол. рек. секретар Д. ГАЛИЧИН. Будуть промовляти також і інші бесідники.

Запрошуємо урядників і членів усіх інших відділів з Бруклина.

Програма: Підчас обіду промови, опісля БАЛЬ. **Вступ $1.**
233 **Уряд від. 293. УНС.**

РОЧЕСТЕР, Н. Й.!

ПАРОХІЯ СВ. ЙОСАФАТА влаштовує В СУБОТУ, 8. ЖОВТНЯ 1938

ВЕЛИКИЙ ОСІННИЙ БАЛЬ

в новій церковній салі, 303 Hudson Ave. Початок 7:00 ввечір. Вступ 25 ц. Всіх українців місцевих і з околиці запрошує — Комітет.

ЗАХОДОМ ТОВ. ІМ. ТАРАСА ШЕВЧЕНКА В КЛІВЛЕНДІ, ОГАЙО,

відділу У. Н. Союзу ч. 291

:——::——: відбудеться :——::——:

В НЕДІЛЮ, 9. ЖОВТНЯ (OCTOBER 9, 1938)

в 6. год. вечором
В УКРАЇНСЬКІМ НАРОДНІМ ДОМІ

ВЕЛИКИЙ ДВО-РІЧНИЙ БАЛЬ

Проситься на сього всю молодь і старших. 229,3

ПОЗІР! ПОЗІР!

УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА СТЕЙТОВА ОРҐАНІЗАЦІЯ

СТЕЙТУ НЮ ДЖЕРЗІ

:——::——: устроює :——::——:

ВЕЛИЧАВИЙ ОСІННІЙ ОВОЧЕВИЙ БАЛЬ

(BARN DANCE)

В СУБОТУ, 8. ЖОВТНЯ (OCTOBER 8, 1938)

В 6:30 ВВЕЧІР, 9 ГАЛІ УКР. ПРАВ. ЦЕРКВИ, 47 HOPE AVE., PASSAIC, N.J.

Першорядна орхестра Silver Star Radio Orchestra.
Ріжні забави, контест краси, костюмів і інші несподіванки.

Український Народе стейту Ню Джерзі! Віримо, що своєю масовою приявністю причинитеся до успіху цього балю та піддержите орґанізацію, котра працює для поневоленого українського народу і всі фонди, які має, віддає на визвольну боротьбу. Всі Хвальні Товариства просимо здержатись від імпрез в цей день. 221,33